

Vil ha test for å autorisere psykologer utdannet i utlandet: – Farlig for pasienter

Matt Oxman
Journalist

Helsemyndighetene vil ha egnethetstest for å autorisere psykologer utdannet i utlandet – en snarvei med risiko for pasientsikkerhet, advarer profesjonsutdanningene.

Hittil har nesten alle psykologer utdannet i utlandet måttet søke lisens og gjennomgå en prøveperiode med veiledet praksis og skikkethetsvurdering, før de kan få autorisasjon og praktisere selvstendig i Norge. Et fåtall har fått direkte autorisasjon, uten prøveperiode.

Nå vurderer Helse- og omsorgsdepartementet forskjellige forslag de har bestilt fra Helsedirektoratet for hvordan Norge kan tilby utlandskutdannet helsepersonell – inkludert psykologer – å velge egnethetstest i stedet for prøveperiode. Bakgrunn for oppdraget er krav fastsatt i EØS-avtalen (se faktaboks).

Å tilby test som alternativ til prøveperiode kan svekke pasientsikkerheten og psykologprofesjonens omdømme, advarer profesjonsutdanningene. Psykologforeningen deler bekymringen.

Autorisasjon

I Norge er noen grupper av helsepersonell, inkludert psykologer, omfattet av en nasjonal autorisasjonsordning. Samtidig er Norge ved EØS-avtalen forpliktet til å tillate fri flyt av arbeidskraft fra andre land i EU/EØS-området.

Helsepersonell utdannet i andre EU/EØS-land har som hovedregel rett til autorisasjon i Norge ved søknad.

Helsedirektoratet kan gjøre unntak og pålegge søkeren om å gjennomføre et utlikningstiltak for å få autorisasjon – enten en prøveperiode med veiledet praksis eller egnethetstest – på grunn av forskjeller mellom den norske og utenlandske utdanningens varighet, innhold eller nivå.

Yrkeskvalifikasjonsdirektivet til EU åpner i tillegg for unntak fra kravet om å tilby valg mellom prøveperiode og test. Norske myndigheter har ikke inntatt slike unntak i det norske regelverket som gjelder helseyrkene, fordi de hittil ikke har ansett det som nødvendig.

– Kan ikke testes pålitelig

Psykologtidsskriftet har fått innsyn i et notat sendt Helsedirektoratet fra dekan Norman Anderssen ved Det psykologiske fakultet i Bergen og instituttlederne Per Håkan Brøndbo ved Institutt for psykologi i Tromsø, Magne Arve Flaten ved Institutt for psykologi ved NTNU og Bjørn Lau ved Psykologisk institutt i Oslo. I notatet argumenterer de at egnethetstest som alternativ til prøveperiode kan føre til «økt risiko for feilbehandling, flere tilsynssaker og svekket tillit til profesjonen».

Notatet oppsummerer og begrunner tidligere tilbakemeldinger fra universitetene til Helsedirektoratet fra to møter der direktoratet ba om faglige innspill til oppdraget om å legge til rette for egnethetstester.

Anderssen, Brøndbo, Flaten og Lau skriver at det er urealistisk å pålitelig teste om noen har alle ferdighetene som sikres av særegenheter ved den norske profesjonsutdanningen i psykologi. Ferdighetene er essensielle for trygg selvstendig praksis, skriver de.

Over syv måneder forskjell i praksis

I 2024 ga Helsedirektoratet autorisasjon til 173 psykologer utdannet i utlandet. Av disse er 129 utdannet i Danmark.

Av de 129 danskutdannede psykologene var 125 norske statsborgere. Ingen av de danskutdannede psykologene fikk direkte autorisasjon, uten prøveperiode.

I Norge er krav til profesjonsutdanningen i psykologi forskriftsfestet i nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS). Utdanningen er seksårig med 40 uker obligatorisk praksis og kontinuerlig skikkethetsvurdering. Norskutdannede psykologer kan få autorisasjon i Norge uten ytterligere praksis.

Den danske psykologutdanningen består av en treårig bachelorgrad og toårig mastergrad (kandidatgrad). I Danmark er det ingen sentralstyrede praksiskrav for å få gradene. Ved Aarhus Universitet krever en bachelorgrad i psykologi ingen praksis. Universitetets mastergrad i psykologi krever 50 dager veiledet praksis.

For å få autorisasjon som psykolog i Danmark kreves ytterligere to år opplæring med veiledet praksis, etter fullført dansk mastergrad.

Mange europeiske psykologutdanninger er femårige med hovedsakelig teoretisk undervisning og gir ikke autorisasjon til selvstendig praksis i utdanningslandet uten videre opplæring etter fullført grad. I tillegg er den norske utdanningen tilpasset det norske helsevesenet, der psykologer har en unik rolle sammenliknet med mange andre land.

– Sånn er det bare

REGELBUNDET: EØS-avtalen forplikter Norge til å tilby valg mellom prøveperiode og egnethetstest til utenlandsutdannede psykologer som søker norsk autorisasjon, sier Cathrine Lien Jensen, direktør for avdeling for autorisasjon ved Helsedirektoratet.

Foto: Dragana Njelic, Helsedirektoratet

På tross av forskjellene mellom den norske profesjonsutdanningen i psykologi og tilsvarende utdanninger i Danmark og andre europeiske land har Helsedirektoratet fått i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet å legge til rette for egnethetstest som alternativ til prøveperiode.

– Det er mulig departementet endelig hørte oss mase om at vi ikke oppfyller forpliktelsene våre i EØS-avtalen, sier Cathrine Lien Jensen, direktør for avdeling for autorisasjon ved Helsedirektoratet.

Jensen sier direktoratet ikke har skilt mellom profesjoner når de har varslet departementet om brudd på forpliktelsene.

– Norge er en bitte liten part i det store EØS-systemet. Å legge til rette for egnethetstest er noe vi bare må sette i gang med, sier Jensen.

– Man kunne jo leke med tanken om at vi kunne ha to profesjoner, sånn som vi har for farmasøyer, der de som får profesjonsutdanningen, er kliniske psykologer og de andre er psykologer.

Man kunne jo leke med tanken om at vi kunne ha to profesjoner

Yrkeskvalifikasjonsdirektivet til EU åpner for unntak fra kravet om å tilby valg mellom prøveperiode og test. Norske myndigheter har ikke inntatt slike unntak i det norske regelverket som gjelder helseyrkene, fordi de hittil ikke har ansett det som nødvendig.

«Direktoratet mener at Norge ikke bør vurdere unntak fra valgmuligheten om egnethetsprøver for noen av helseyrkene, før vi har fått konkrete erfaringer med egnethetsprøver», står det i Helsedirektoratets besvarelse på oppdraget fra Helse- og omsorgsdepartementet om å legge til rette for egnethetstester.

Psykologtidsskriftet har fått innsyn i besvarelsen, som ellers ikke er offentliggjort.

På spørsmål fra Psykologtidsskriftet om unntak fra valgmuligheten, svarer Helse- og omsorgsdepartementet på e-post: «Departementet vil foreta en nærmere vurdering av både behovet og muligheten for dette.»

Psykologforeningen ikke konsultert

Helsedirektoratet ba ikke Norsk psykologforening om innspill i arbeidet med å legge til rette for egnethetstest.

Nå er det for sent, sier Ole Tunold, generalsekretær i Psykologforeningen.

– Vi har ikke særlig annet å gjøre enn å be departementet om å revurdere, sier Tunold.

Vi har ikke særlig annet å gjøre enn å be departementet om å revurdere

Venter ny tildeling

Oppdraget fra Helse- og omsorgsdepartementet om å legge til rette for egnethetstester kom i tildelingsbrevet for 2024.

Helsedirektoratet leverte svar på oppdraget i desember.

I tildelingsbrevet for 2025 kan det komme et oppdrag fra departementet til direktoratet om å lage egnethetstester.